

Analýza účelnosti a zájmu o centralizované zajišťování perzistentního identifikátoru ORCID iD

 Barbora Votavová, Eva Hnátková, Eva Dibuszová, Martin Svoboda

Praha, leden 2022

Užití tohoto díla se řídí mezinárodní licencí [Creative Commons Attribution License 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), která umožňuje neomezené využití, distribuci a kopírování díla pomocí jakéhokoliv média, za podmínky řádného uvedení původních autorů a zdroje.

Národní technická knihovna
DOI® <https://doi.org/10.48813/6erb-z009>

Obsah

1. Úvod	4
2. Stručná informace o poskytovatelích PID	4
3. Perzistentní identifikátory pro osobu/autora	5
4. ORCID (Open Researcher and Contributor Identifier)	7
4.1. Přednosti a výhody ORCID iDs	7
4.2. Možnosti získání ORCID iD	7
4.3. Implementace ORCID iD na mezinárodní úrovni	9
4.4. Implementace ORCID iD v České republice	10
5. Zjišťování zájmu o centrální správu ORCID iD ve VŠ a AV ČR	10
5.1.1. Využití ORCID iD v bibliografické databázi OBD	14
5.2. Závěry dotazníkového šetření	15
5.2.1. Překážky využívání ORCID iD ve výzkumných institucích	15
5.3. Argumenty pro centralizaci správy ORCID iD pro české vědecké prostředí	16
6. Doporučení pro další postup řešení projektu NCIP	17
7. Užitečné zdroje	18

1. Úvod

Pro vědeckou komunikaci, ochranu duševního vlastnictví a korektní hodnocení a podporu vědy je nezbytná přesná identifikace řady entit, mezi nimi zejména osob/autorů, jejich afiliací: institucí a jejich děl: dokumentů, map, výkresů, obrazových i audiovizuálních děl a dalších objektů, i grantů; v poslední době vzrostla důležitost jednoznačné identifikace datových sad. V digitálním prostředí ji poskytují jedinečné a trvale platné tzv. **perzistentní identifikátory** (persistent identifiers, stručně PIDs). V evropském výzkumném prostředí je jejich užívání často závaznou podmínkou (např. u projektů Horizon Europe). Díky garanci jednoznačného ID lze snadno identifikovat autora, propojit ho s jeho publikací, výzkumnými daty (na nichž je publikace založena), s institucí, ve které působí či s grantem, který k výsledku přispěl.

Všechny instituce, které PIDs poskytují, vedle toho poskytují řadu služeb, které výrazně zvyšují efektivitu vědeckého publikování a posilují jeho integritu. Např. ORCID zajišťuje, že citace článků publikovaných s DOI jsou automaticky přidávány do bibliografie vedené v ORCID profilu autora, podobně je-li v článku uvedeno DOI grantu, je citace automaticky připojena do seznamu výstupů podporovaných daným poskytovatelem podpory. Podobně organizace DataCite umožňuje vyhledat např. všechny verze dané datové sady, nebo všechny datové sady vytvořené zvoleným autorem nebo financované zvoleným poskytovatelem podpory. Systém jednotných PIDs také výrazně snižuje administrativní náročnost zpracovávání vykazovaných výsledků výzkumu jak na straně vykazujících institucí, tak zejména i v národním IS VaVal.

Užívání světově standardizovaných PIDs je výhodné jak pro výzkumníky, kterým usnadňuje mj. vedení personální bibliografie, lepší orientaci při sledování odkazů, aj., tak i pro organizátory vědeckého provozu a poskytovatele podpory, kterým usnadňuje vytváření věrohodného obrazu o výstupech podporovaného výzkumu a vývoje. Vzhledem k tomu, že na projektu CzechELib jeho účastníci ocenili výhody centralizovaného řešení zejména z hlediska snížení jejich administrativních nákladů, rozhodli jsme se prozkoumat možnosti i poptávku po podobném řešení i v oblasti PIDs. Na podzim roku 2021 byly proto osloveny všechny vysoké škol a AV ČR s žádostí o poskytnutí informací o současném stavu, jejich plánech a zájmu o centralizované řešení.

Tento dokument přináší základní informace o nejužívanějších PIDs a jejich poskytovatelích a dále se zaměřuje na vyhodnocení zájmu o centralizované správě - podle našeho názoru - nejaktuálnějšího PID, tj. ORCID iD.

2. Stručná informace o poskytovatelích PID

DataCite

[DataCite](#) (International Data Citation Initiative) je přední světová nezisková organizace, která poskytuje trvalé identifikátory DOI pro výzkumná data a další výstupy výzkumu. DataCite

zakládá svou sílu na aktivitě členů. DataCite je spravována svými členy a výkonnou radou, která se řídí stanovami, které vypracovávají, připomínají a schvalují členové.

Crossref

je nezisková organizace registrovaná jako Publishers International Linking Association, Inc. (PILA) ve státě New York, USA. Řídí ji Rada ředitelů, která dohlíží na organizaci, určuje její strategické směřování a dbá o to, aby Crossref plnil své poslání. Radu ředitelů volí členové Crossref, kteří se angažují v řadě výborů. Přiděluje DOI zejména pro publikační výstupy, a také pro granty.

ORCID

[ORCID](#) je nezávislá nezisková organizace, poskytující perzistentní identifikátory ORCID iD pro osoby/autory. Řídí ji ředitel podporovaný Radou a je financovaná příspěvky svých [členských organizací](#), zahrnující univerzity, výzkumné organizace, vydavatelství, poskytovatele finanční podpory VaVal, informační systémy VaV a další.

ROR

Registr výzkumných organizací je dílem spolupráce mezi organizacemi a mnoha zúčastněnými stranami. Vede ji trojice California Digital Library, Crossref a DataCite ve spolupráci s Řídící skupinou ROR, projektovým týmem ROR a Poradní skupinou ROR a Pracovními skupinou ROR.

Obr. 1: Nejčastěji používané perzistentní identifikátory a instituce, které je poskytují

3. Perzistentní identifikátory pro osobu/autora

Perzistentních identifikátorů pro osobu/autora existuje i ve světě vědeckého publikování celá řada. Asi nejstarší je Scopus Author ID zavedený pro citační databázi Scopus vytvářené největším vydavatelem vědecké literatury Elsevier. Ta byla spuštěna v roce 2004 jako konkurent databáze Web of Science převzaté společností Clarivate od společnosti Thomson Reuters jako nástupce původního vydavatele ISI. Databáze Web of Science zavedla identifikátor Researcher ID v lednu 2008. Oba tyto identifikátory jsou vytvářeny automaticky

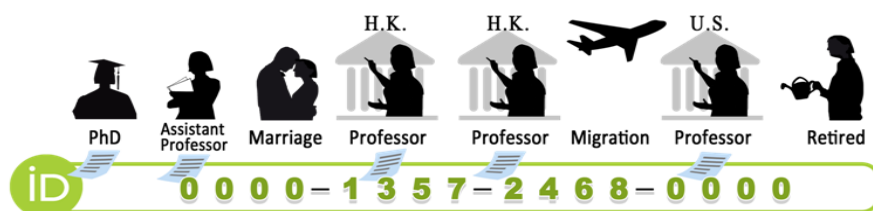
na základě autorova jména, kdykoliv je záznam jeho publikace přidán do databáze. To přirozeně vede k tomu, že jeden autor může mít více těchto identifikátorů a naopak, pod jedním identifikátorem se může skrývat více autorů. Obě databáze sice nabízejí nástroje pro vyčištění těchto nejednoznačností, což však od autora vyžaduje určité úsilí.

Nespokojenost s nejednoznačností vedla šest významných organizací [CENL](#), [CISAC](#), [IFRRO](#), [OCLC](#), [ProQuest](#) a [SCAPR](#) zastupujících autory, národní knihovny, ochranné svazy autorů i výkonných umělců, kolektivní správce autorských práv, největší světový souborný katalog fondů tisíců knihoven a jednoho z nejvýznamnějších poskytovatelů informačních zdrojů i technologií v roce 2010 k domluvě na návrhu zavedení světově platného standardu pro identifikaci jmen. V roce 2012 schválilo ISO standard 27729 International Standard Name Identifier (ISNI).

Obr. 2: Logo ORCID iD

S tímto mezinárodním standardem je kompatibilní identifikátor ORCID iD poskytovaný organizací ORCID. Výhodou ORCID iD proti zmíněným identifikátorům pro autory je především v tom, že je zřizován autorem samotným ex-ante, autor ho musí sdělit vydavateli své publikace, zato je ale spolehlivě jedinečný. Vedle jednoznačné identifikace autora poskytuje ORCID také celý ekosystém propojování publikační činnosti autora v jeho profilu, kde se mohou automaticky evidovat záznamy výzkumné aktivity (jako jsou publikace, přidělené granty, recenze aj.) a propojují se s hlavními aspekty kariérního života (vzdělání, afiliace a další) včetně historického vývoje. Je tedy pochopitelné, že výzkumné organizace, knihovny i poskytovatelé finanční podpory VaVal, ale i samotní autoři mají zájem na tom, aby jejich odborná, publikační a výzkumná činnost byla jednoznačně identifikována a propojena. Jednoznačná identifikace je velmi důležitá, např. u stejnojmenných osob, při uvádění různých tvarů jmen v různé transkripci či při změně jména osoby. Tyto problémy řeší trvalý identifikátor, který se v průběhu kariérního života nemění. V ORCID iD **nejsou zakódovány žádné citlivé informace** o osobě/autorovi. Je navržen tak, aby byl použitelný v situacích, kdy osobní údaje nemají být sdíleny. Každý uživatel má tak plnou kontrolu nad [ochranou soukromí](#).

Obr. 3: Jediný ORCID iD po celý kariérní život vědce

4. ORCID (Open Researcher and Contributor Identifier)

Kromě výše uvedeného má ORCID iD ještě jednu významnou výhodu: Identifikátory Scopus Author ID a Researcher ID jsou široce používány, jde však o proprietární a uzavřené systémy pracující primárně v ekosystému komerčních producentů a samozřejmě fungují tak, aby mu pomohly spravovat a propagovat jejich vlastní produkty. Naproti tomu ORCID je nezávislá nezisková organizace, kterou řídí výkonný ředitel, podporovaný Radou se 14 členy z Austrálie, Egypta, Hongkongu, Japonska, Jihoafrické republiky, Kanady, Nového Zélandu, Spojených států a Velké Británie, která se periodicky obměňuje. Ekonomicky závisí na podpoře z poplatků za služby globální komunitě [členských organizací](#) (univerzity a výzkumné organizace, poskytovatele podpory, vydavatelé, poskytovatele služeb, ...) a je tak nezávislá na komerčních databázích a platformách. Byla založena v roce 2010 a služba (centrální registr) zahájena v roce 2012. K lednu 2022 je celosvětově v registru zaregistrováno již více než [13 milionů uživatelů](#).

4.1. Přednosti a výhody ORCID iDs

- Je kompatibilní s mezinárodní normou [ISO 27729:2012](#) Information and documentation - International standard name identifier (ISNI), ISNI vyhradil blok identifikátorů pro použití službou ORCID, takže nemůže dojít k překrytí přidělených identifikátorů.
- Je nezávislý na komerčních platformách a databázích.
- Vyhovuje evropským standardům pro Open Science (European Open Science Cloud, EOSC, Horizon Europe, a další).
- Je uznávaný globálně (v roce 2022 měl 13 milionů uživatelů).
- Je čím dále více vyžadován poskytovateli podpory, správci databází informačních systémů nebo datových úložišť i vydavateli a dalšími poskytovateli služeb.
- Je v souladu s opatřením č. 7 [Akčního plánu pro Implementaci Národní strategie otevřeného přístupu ČR k vědeckým informacím na léta 2017 - 2020](#) - Zavést jedinečný identifikátor pro identifikaci domácích autorů (ORCID) jako povinnou součást IS VaVal.
- Je interoperabilní s mnoha dalšími systémy, zejména s identifikátory ResearcherID a Scopus Author ID.
- Umožňuje importovat záznamy z různých zdrojů.

4.2. Možnosti získání ORCID iD

ORCID jako nezisková organizace, která spravuje a poskytuje centrální registr, je finančně závislá na příjmu z členských příspěvků. Výzkumným organizacím nabízí ORCID dva typy [členství](#) Basic nebo Premium; ta jim dávají přístup k [Member API](#) (Application programming

interface¹), které umožní propojení interních systémů organizace s registrem ORCID. Členské organizace v rámci konsorcia² mají přístup k premium členství za snížený poplatek (viz **Tab. 1**).

Pokud organizace má zájem o čtení veřejných záznamů v ORCID registru, ale nechce se stát platícím členem ORCID, může využít veřejně přístupnou [Public API](#), která je zdarma.

4.2.1. Public API

- neplacené, není potřeba členství
- autentizace ORCID iD (ověření identity uživatele a platnosti ORCID iD)
- vyhledávání a čtení veřejných údajů³ v registru ORCID i read-limited části (skryté položky pro veřejnost) - uživatel s tím ale při ověření musí souhlasit.

4.2.2. Member API

- pro členy
- přístup, zápis a čtení důvěryhodných dat
- registrace a výměna informací se záznamy ORCID
- možnost synchronizace dat mezi ORCID a vlastními systémy (research information system)

Tabulka 1: Typy členství a [výše poplatků](#)

Členství	Výhody	Roční poplatky
Basic	• implementace členského API do jednoho systému • aktualizace hromadných dat 2x za rok	• USD 5 305 • USD 4 244 (non-profit 20% sleva)
Premium	• umožňuje integraci až do 5 systémů v rámci jedné organizace • lepší přístup k datům (1x za měsíc update personalizovaných údajů)	• USD 10 610* (pro malé organizace < USD 200 milionů ročních příjmů) • USD 8 488 (non-profit 20% sleva)
Premium Consortium	• výhody Premium členství • Affiliation Manager • podpůrné workshopy • podpora integrace od ORCID • a další	• 5 - 9 členů: USD 6 180 / členu • 10 - 19 členů: USD 5 150 / členu • 20 - 34 členů: USD 4 120 / členu • 35 - 60 členů: USD 3 605 / členu

¹ Aplikační programovací rozhraní – API umožňuje komunikaci dvou aplikací mezi sebou.

² Konsorcium ORCID tvoří pět či více organizací se zájmem o koordinovaný přístup k implementaci ORCID.

³ ORCID vydává jednou ročně (v říjnu) veřejný datový soubor, který obsahuje všechna veřejná data v registru.

4.2.3. Možnosti integrace do interních systémů (research information systems):

- interní informační systémy,
- personální systémy,
- repozitáře (např. DSpace),
- bibliografické databáze (např. OBD),
- ORCID iD v publikacích v rámci univerzitních vydavatelství,
- ORCID iD v žádostech o grant, zatím podmínka jen u některých poskytovatelů.

Členské organizace mohou použít členské API k vytvoření požadavku a získání povolení od uživatelů číst důvěryhodná data, nahrávat nové záznamy, upravovat je a případně tyto záznamy mazat v registru ORCID. Díky této funkci může členská organizace udržovat v aktuálním stavu ověřené informace/záznamy uživatelů a zlepšovat jejich kvalitu. Přidané záznamy mají poté jako zdroj uvedený název dané organizace, což zvyšuje důvěryhodnost dat a snižuje administrativní zátěž pro uživatele.

4.3. Implementace ORCID iD na mezinárodní úrovni

V současnosti existuje celkem [24 národních konsorcií pro ORCID](#), z toho je 13 v Evropě. Jejich snahou je společně koordinovat implementaci a integraci do informačních systémů a díky tomu umožnit interoperabilitu mezi jednotlivými systémy. Uživatel (autor) nemusí pak vyplňovat stejné informace vícekrát do různých systémů. Stačí ORCID iD, který by měl propojení umožnit. V Polsku je mezinárodně uznávaný ORCID iD povinný pro výzkumné pracovníky a doktorandy a je součástí jejich národního informačního systému pro VaVal, který vede jejich registr.

Používání ORCID iD je také podporováno [Evropskou komisí](#) a v žádostech o evropské výzkumné granty (např. v rámcových programech pro výzkum a inovace, [Horizon Europe](#) nebo např. na publikační platformě [Open Research Europe](#) či pro European Open Science Cloud (EOSC)). V Portugalsku je už od roku 2015 ORCID iD vyžadován Národní grantovou agenturou pro vědu, výzkum a technologie (FCT) při žádosti o grant. ORCID iD lze použít k registraci do systémů, usnadňuje možnost ověření žadatelů, jejich vědecké kariéry a vyvarování se záměny žadatelů. Členství v ORCID má v současnosti [49 poskytovatelů podpory](#) a další vyjádřili podporu pro integraci v [otevřeném dopise](#) již v minulosti.

S ekosystémem ORCID spolupracují i další poskytovatelé služeb, např. DataCite nebo CrossRef, kteří umožňují automatické propojení publikačních a jiných výstupů do profilu ORCID iD v okamžiku přiřazení DOI, pokud je ORCID iD uveden a pokud k tomu dá dotýčný uživatel souhlas. ORCID iD je podporován celou řadou [časopisů a vydavatelů](#). ORCID iD je využíván/vyžadován v datových repozitářích (např. [ZENODO](#)), pro jednoznačnou identifikaci uživatelů, kteří do repozitáře vložili své výsledky. U těchto "otevřených" repozitářů může chybět afiliace, kterou lze nahradit aktivním propojením do ORCID registru

za předpokladu, že autoři mají ve svém ORCID profilu vyplněné alespoň ty nejdůležitější informace (jméno, afiliace, email atd.).

4.4. Implementace ORCID iD v České republice

Dlouhodobě se o zavedení snaží RVVI. Povinnost užívání perzistentních identifikátorů (ORCID pro autory a DOI pro publikace) požadovalo opatření č. 7 [Akčního plánu k Implementaci Národní strategie otevřeného přístupu ČR k vědeckým informacím na léta 2017-2020](#) schváleného vládou ČR v dubnu 2019. Následně navazovala [Výzva RVVI k opravě a doplnění údajů v RIV a WoS a Výzva k zavedení ORCID hlášení výzkumníků](#) (2020). Po výzvě RVVI k zavedení ORCID při hlášení výsledků do RIV s rokem uplatnění 2020 a dále došlo k prudkému nárůstu počtu založených ORCID iD v ČR ([J. Dvořák; ORCID iDs in Czech Current Research Information Systems](#)). Bez centrálního - národního systému bohužel většina uživatelů v České republice, kteří si ORCID iD založili, má pouze prázdný profil, takže výhodných služeb ORCID využívají jen velmi omezeně nebo vůbec ne.

V návaznosti na zmíněný Akční plán je v projektu Národní technické knihovny (NTK) '[Národní centrum pro informační podporu výzkumu, vývoje a inovací \(NCIP VaVal\)](#)', který byl schválen [usnesením](#) vlády ČR ze dne 26. října 2020 č. 1092, zařazena podpora implementace ORCID iD v národním vědeckém prostředí.

Akce na podporu implementace ORCID iD

- [Seminář k ORCID pro výzkumné organizace, online workshop](#), 24. 3. 2021
- [ORCID in the Czech Republic: towards National Consortium, online webinář](#), 29. 9. 2021

5. Zjišťování zájmu o centrální správu ORCID iD ve VŠ a AV ČR

Jedním z cílů projektu Národního centra pro informační podporu výzkumu, vývoje a inovací ([NCIP VaVal](#)) je implementace evropských standardů do výzkumného prostředí ČR se zaměřením zejména na Open Science. K plnění strategických cílů a k rozvoji excelentního výzkumu v ČR přispívá i podpora zavádění mezinárodně uznávaných perzistentních identifikátorů (jako je ORCID iD pro autory, DOI pro digitální objekty a případně ROR pro výzkumné instituce). Podpora implementace ORCID iD a případný vznik Národního konsorcia byl v NTK propagován v průběhu roku několika webináři, viz výše. S cílem zjištění zájmu o centrální správu ORCID iD byl připraven dotazník. Dotazník byl rozeslán začátkem listopadu (4. 11. 2021) s možností vyplnění do konce listopadu 2021.

Celkem bylo osloveno 26 veřejných vysokých škol a Akademie věd České republiky (dohromady 27 institucí); dotazník vyplnilo 26 institucí.

Výsledky dotazníku jsou souhrnně pro všechny získané odpovědi uvedeny v **Tab. 2**, plné znění názvů institucí uváděných zkratkami uvádí **Tab. 5**.

Tabulka 2: Vyhodnocení předběžného zájmu o konsorciální členství v ORCID

	Výzkumné instituce	ORCID člen	Má zájem o konsorcium	Povinný ORCID ID
1	AMU	NE	V budoucnosti	NE
2	AV ČR	NE	V budoucnosti	NE
3	AVU	Plánujeme	ANO	NE
4	ČVUT	ANO	V budoucnosti	Doporučeno, směrnice
5	CZU	Plánujeme	V budoucnosti	ANO
6	JAMU	NE	V budoucnosti	NE
7	JCU	NE	NE	NE
8	MENDELU	ANO	ANO	ANO, směrnice
9	MUNI	Plánujeme	ANO	Doporučeno, směrnice
10	OSU	Plánujeme	ANO	Připravuje směrnici
11	SLU	NE	NE	NE
12	TUL	Plánujeme	V budoucnosti	Doporučeno
13	UHK	NE	NE	ANO
14	UJEP	Plánujeme	V budoucnosti	-
15	UK	NE	V budoucnosti	NE
16	UMPRUM	NE	V budoucnosti	NE
17	UPa	NE	ANO	ANO
18	UPOL	NE	NE	ANO
19	UTB	ANO	NE	ANO

20	VETUNI	Plánujeme	ANO	Doporučeno
21	VŠB-TUO	ANO	ANO	ANO, směrnice
22	VŠCHT	ANO	ANO	ANO, směrnice
23	VŠE	ANO	V budoucnosti	ANO, směrnice
24	VŠP Jihlava	NE	V budoucnosti	NE
25	VŠTE	Bez odpovědi	Bez odpovědi	Bez odpovědi
26	VUT	ANO	ANO	ANO, směrnice
27	ZČU	Plánujeme	V budoucnosti	Ne, bude směrnice

V **Tab. 3.** jsou uvedena pravidla pro užívání ORCID iD v těch institucích, kde zatím není povinný.

Tabulka 3: Pravidla pro vykazování výsledků do RIV

Instituce	Pravidla
ČVUT	Určitá míra povinnosti je zavedena u bibliometrizovatelných výsledků posílaných do RIV
MUNI	Má předpis, ale pouze doporučení, protože se řeší ještě otázka GDPR, kdy univerzita nemůže požadovat povinnost zřízení něčeho u třetí strany, se kterou nemá uzavřenou zpracovatelskou doložku
OSU	Prozatím není povinné na všech fakultách, ale je možnost vyplnit ORCID iD při vkládání záznamu
TUL	Není povinné, pouze doporučené, a na portálu publikací TUL je doplňováno
VETUNI	ORCID iD požadují, ale prozatím není povinný
ZČU	Doporučení prorektora pro výzkum a vývoj vedoucím součástí (děkanům a ředitelům). V OBD úprava pro vložení identifikátoru + předpokládá se, že povinnost bude součástí směrnice o evidenci tvůrčí činnosti

Popis stavu využívání a integrace do dalších systémů na některých VŠ uvádí **Tab. 4.**

Tabulka 4: Účel využívání a stav integrace ORCID iD s jinými systémy

Instituce	Využívání	Integrace
ČVUT	Vkládání autentizovaných identifikátorů ORCID iD a používání ve všech subsystémech informačního systému ČVUT, odesílání ORCID iD do RIV	Informační systém, repozitář, bibliografická databáze, společný informační systém/CRIS systém, národní autority, katalog ÚK ČVUT
MENDELU	Odevzdávání výsledků vědy a výzkumu do RIV, jednoznačná identifikace autora a jeho prací, propagace odborného zaměření a prací v profilu autora na univerzitní webové stránce, aktualizace ORCID profilů autorů o jejich publikace prostřednictvím knihovny	Informační systém, repozitář, bibliografická databáze
UTB Zlín	Autor udělí Knihovně UTB právo přidávat publikace do jeho ORCID iD profilu, univerzita je přidává průběžně, jak se objevují ve WoS/Scopus apod. Takto získaný ORCID iD je považován za ověřený. Pokud autor udělí správci právo na správu profilu prostřednictvím důvěryhodné osoby, je správce schopen za autora řešit např. i propojení ORCID iD se Scopusem, Publons apod.	Repozitář, bibliografická databáze, společný informační systém/CRIS systém
VŠB -TUO	ORCID iD přes univerzitní systém identit je přenášen do systému systému pro vykazování do RIV (OBD) do všech záznamů autora, který si svůj ORCID iD propojil se systémem identit. Ze systému OBD lze pak při vykazování do RIV odeslat i ORCID iD autorů vykazovaných záznamů. Do profilu ORCID se lze přihlašovat přes Shibboleth. ORCID iD se přenáší do telefonního seznamu VŠB -TUO, přičemž autoři mají možnost si zvolit, zda tam ORCID iD bude veřejně viditelný	Personální systém, společný informační systém/CRIS systém
VŠCHT Praha	Zatím využíváno v systému pro vykazování do RIV (OBD), plánuje se integrace do systému OBD. Spolupráce s firmou DERS, který OBD dodává	Bibliografická databáze (OBD)* - v procesu
VŠE	-	Repozitář, bibliografická databáze

VUT	Možnost propojení záznamů v informačním systému VUT s databází ORCID umožňující aktualizaci dat autora na internetových stránkách ORCID; přesná identifikace autorů např. při zpracovávání analýz bibliometrických indikátorů	Informační systém, bibliografická databáze
-----	---	--

5.1. Využití ORCID iD v bibliografické databázi OBD

Z 26 oslovených vysokých škol 13 z nich využívá pro správu vědeckých výstupů bibliografický systém OBD, který poskytuje a spravuje firma DERS. Firma v současné době vyvíjí aplikaci pro komunikaci s ORCIDem, která by měla umožnit přenos dat z ORCID do OBD a naopak. V době uskutečnění průzkumu byla vyvinuta první část aplikace a na začátku roku 2022 by měla být připravena aplikace celá. Aplikace se bude testovat na VŠCHT Praha a poté bude nabídnuta ostatním výzkumným institucím využívajícím systém OBD.

Plné znění názvů institucí uváděných zkratkami uvádí **Tab. 5**. V ní jsou také vyznačeny ty instituce, které využívají systém OBD.

Tabulka 5: Seznam oslovených institucí

	Celý název výzkumné instituce	Zkratka	Užívá OBD*)
1	Akademie múzických umění v Praze	AMU	
2	Akademie věd České republiky	AV ČR	
3	Akademie výtvarných umění v Praze	AVU	
4	Česká zemědělská univerzita v Praze	ČZU	
5	České vysoké učení technické v Praze	ČVUT	
6	Janáčkova akademie múzických umění	JAMU	✓
7	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	JCU	
8	Masarykova univerzita	MUNI	
9	Mendelova Univerzita v Brně	MENDELU	✓
10	Ostravská univerzita	OSU	
11	Slezská univerzita v Opavě	SLU	
12	Technická univerzita v Liberci	TUL	
13	Univerzita Hradec Králové	UHK	✓
14	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	UJEP	✓

15	Univerzita Karlova	UK	✓
16	Univerzita Palackého v Olomouci	UPOL	✓
17	Univerzita Pardubice	UPa	✓
18	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	UTB	✓
19	Veterinární univerzita Brno	VETUNI	✓
20	Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO)	VŠB-TUO	✓
21	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	VŠCHT	✓
22	Vysoká škola ekonomická v Praze	VŠE	
23	Vysoká škola polytechnická Jihlava	VŠP Jihlava	
24	Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	VŠTE	✓
25	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze	UMPRUM	
26	Vysoké učení technické v Brně	VUT	
27	Západočeská univerzita v Plzni	ZČU	✓

*) Zdroj: [EUNIS](#)

5.2. Závěry dotazníkového šetření

Výsledky dotazníku předběžného zájmu o centralizovanou správu ORCID iD na národní úrovni ukazují, že v současné době má o centralizovanou správu zájem celkem 9 veřejných VŠ a dalších 12 uvažuje o připojení v budoucnu. Většina institucí zavedení ORCID iD podporuje. Z následného jednání k zavedení centralizované správy uvádějí instituce níže uvedené překážky.

5.2.1. Překážky využívání ORCID iD ve výzkumných institucích

- Používání ORCID iD při vykazování výsledků odevzdaných do RIV není závazné, je pouze doporučeno.
- Členství je finančně náročné pro menší výzkumné organizace, které nemají mnoho výzkumných pracovníků, ačkoli v centrální správě spatřují benefity.
- Výzkumné organizace užívají různé informačních CRIS systémy a integrace prostřednictvím API může vyžadovat vývoj vlastní aplikace a s tím spojené počáteční náklady včetně personálních..
- Některé VŠ nevyužijí nabízené služby v rámci Premium členství, které by centralizovaná správa nabídla, stačí jim členství Basic, a tak pro ně snížená cena za Premium členství není atraktivní.

- Určitý problém představuje názor z pohledu GDPR: problém zveřejňování uložených identifikátorů ve veřejném rozhraní informačního systému; umožnění správy obsahu profilů pověřeným pracovníkům instituce.

5.3. Argumenty pro centralizaci správy ORCID iD pro české vědecké prostředí

Velkou výhodou centralizované správy je možnost použít již hotovou aplikaci poskytovanou ORCID, která umožňuje přidělit afiliace pro různé role osoby/autora: zaměstnání, vzdělání, zvané pozice, členství v pracovních skupinách, senátech, poradních orgánech atd., tzv. [Affiliation Manager](#). Tím je možné zajistit jasnou a důvěryhodnou identifikaci autora a jeho příslušnost k určité výzkumné organizaci, tedy vyšší důvěryhodnost dat, která vkládá přímo konkrétní organizace.

Implementace ORCID iD do interních CRIS systémů univerzit bývá časově i finančně náročná zejména v počáteční fázi. Na základě analýzy uskutečněné německým konsorciem byla stanovena průměrná doba pro jednoho člena od zaplacení členství do dokončení integrace na jeden rok. Zde by mohla centralizovaná správa pomoci zejména při hledání způsobů propojení ORCID s interními systémy a i v samotné realizaci cestou sdílení zkušeností s univerzitami, které již možnosti, které ORCID dává, do svých systémů integrovaly.

Po zavedení integrace je důležitá obsluha a spravování nastavených systémů. Při použití Affiliation Managera (aplikace připravená ORCIDem pro “konsorciální” členy) jsou ušetřeny finance i čas na zavedení této aplikace. Affiliation Manager nefunguje automaticky, někdo ho musí obsluhovat. Nicméně jeho používání je velmi intuitivní a snadné.

Další možnost je integrovat výše zmíněné (viz odd. 4.4) samostatné ne zcela naplněné ORCID profily jednotlivých uživatelů do interních systémů institucí (což předpokládá určitý druh placeného členství), ale po schválení uživatelem dává univerzita možnost doplnit ORCID profily svých zaměstnanců. Touto cestou lze také doplnit starší publikace do nově založených ORCID profilů. Další možnost používání ORCID integrace spočívá v přebírání informací z ORCID registrů do interních systémů (např. nové publikace indexované ve WoS, Scopus; články a datové sady z Crossrefu, DataCite).

Skupina pro konsorciální členství by s připojením NTK jako vedoucí organizace měla 10 členů a členské organizace by tak platily méně za roční poplatky. Nicméně i to je pro mnohé, zejména menší instituce stále finančně náročné. Pro podporu centralizované správy, by bylo vhodné poskytnout výzkumným organizacím, které se chtějí připojit, finanční podporu alespoň takovou, aby se výše ročního členského poplatku PREMIUM vyrovnala poplatku za BASIC členství. To by zaručila skupina alespoň 20 členů, kdy by již nebylo by nutné členství spolufinancovat. Zástupci NTK proto povedou od začátku roku 2022 další jednání zejména

s institucemi, které o centralizovanou správu projeví zájem a následně i s těmi, které dosud váhají z výše uvedených důvodů.

V bodech lze argumenty shrnout následovně:

- Možnost koordinovaného přístupu a podpory pro implementaci ORCID, kterou by zajišťovala NTK jako vedoucí organizace.
- Možnost využití nástroje Affiliation Manager pro správu afiliací pro zaměstnance, studenty, hostující výzkumníky a další. Tento nástroj je pro členy konsorcia volně k dispozici a eliminuje potřebu vytváření vlastní aplikace.
- V rámci členství PREMIUM, které centrální řešení nabízí, je možnost využít integraci až do pěti různých systémů v rámci jedné instituce oproti integraci pouze do jednoho systému rámci členství BASIC.
- Implementace a integrace ORCID iD do interních systémů (např. Databáze bibliometrických záznamů snižuje vnášení chyb do bibliometrických analýz, které se dále vykazují do IS VaVal.
- Snížení administrativní zátěže pro uživatele. V současné době v řadě výzkumných institucích musí autoři své výstupy vpisovat manuálně.
- Propojení s poskytovateli podpory v ČR - systém ověření žadatelů o granty, snazší ověření identity hodnotitelů projektů, při získání projektu okamžitá synchronizace s ORCID iD řešitelů.
- Větší důvěryhodnost informací v ORCID iD - zaměstnání, vzdělání atd. neboť zdrojem informací je příslušná instituce. .

Bude-li ze strany výzkumných a dalších institucí dostatečný zájem o centralizované řešení správy ORCID iD na národní úrovni, NTK by mohla primárně zajišťovat:

- administrativní podporu,
- koordinaci aktivit a podporu členských institucí,
- školení zaměřená na implementaci a využívání ORCID iD pro uživatele,
- přípravu společných vzdělávacích materiálů a udržování společné webové platformy,
- shromažďování technických požadavků na interoperabilitu mezi členskými institucemi
- poskytování specializovaného personálu odpovědného za ORCID iD a technickou podporu integrace,
- uchovávání a správu záznamů.

6. Doporučení pro další postup řešení projektu NCIP

- Usilovat o rozhodnutí na vládní úrovni o povinném používání ORCID iD již při podávání grantových žádostí a zejména při vykazování výsledků výzkumu do IS VaVal.

- Vybudovat centralizovanou správu pro identifikátor ORCID iD a podpořit finanční spoluúčastí v první fázi zájem institucí o členství m tak, aby se počet členských institucí následně zvýšil alespoň na 20 (důvody viz výše).
- Podpořit integraci do interních systémů poskytovatelů finanční podpory tak, aby integrace umožnila automatické propsání úspěšného projektu do profilu ORCID (pokud k tomu budou mít souhlas od uživatele; ten lze jednoduše udělit při autentifikaci).

7. Užitečné zdroje

- Meadows, Alice; Krznarich, Liz; Brown, Josh; Barry, Wesley; Demeranville, Tom; Galimberti, Paola; et al. (2019): Recommendations for Supporting ORCID in Repositories. ORCID. Journal contribution. <https://doi.org/10.23640/07243.7777274.v3>
- ČVUT: [Identifikátory ORCID autorů vědeckých publikací](#) (2021)
- European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Bergmans, J., Costas, R., Dudek, J., *ORCID : open science monitor case study*, Publications Office, 2019, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/050794>
- European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Schwardmann, U., Fenner, M., Hellström, M., et al., PID architecture for the EOSC : report from the EOSC Executive Board Working Group (WG) Architecture PID Task Force (TF), Publications Office, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/525581>
- Jones P., Meadows A.: [Why Publishers Should Care About Persistent Identifiers](#). (2021)
- Meadows A.: [Why Some Publishers are Requiring ORCID iDs for Authors: An Interview with Stuart Taylor, The Royal Society](#). (2016)
- Hellström, Maggie, Heughebaert, André, Kotarski, Rachael, Manghi, Paolo, Matthews, Brian, Ritz, Raphael, Conrad, Anders Sparre, Weigel, Tobias, Wittenburg, Peter, & Mario Valle. (2020). Second draft Persistent Identifier (PID) policy for the European Open Science Cloud (EOSC) (2.0). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3574202>
- Brown, Josh, Jones, Phill, Meadows, Alice, & Murphy, Fiona. (2021). The PID-optimised Research Lifecycle. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4991733>
- Meadows A.: [The UK National PID Consortium: A Pathway to Increased Adoption](#) (2020)